EVENIMENT: Chișinău, 24 septembrie 2026, Academia de Științe a Republicii Moldova

RECUNOAȘTERE INTERNAȚIONALĂ A CERCETĂRII ȘTIINȚIFICE ACADEMICE ROMÂNEȘTI

La 24 septembrie 2026, în Sala Azurie a Academiei de Științe a Moldovei s-a desfășurat ceremonia festivă de conferire a însemnelor de membru de onoare al AȘM profesorului universitar, doctorului în economie Valeriu Ioan-Franc, membru corespondent al Academiei Române, personalitate marcantă a cercetării economice și promotor al cooperării academice dintre Republica Moldova și România.

Evenimentul, organizat de Academia de Științe a Moldovei în colaborare cu Academia de Studii Economice din Moldova, a reunit reprezentanți ai comunităților academice de pe ambele maluri ale Prutului. Remarcabile au fost prezențele celor doi președinți – acad. Ion Tighineanu și acad. Marius Andruh -, ai Academiilor din Republica Moldova și România, care au rostit alocuțiuni. A onorat Înalta Reuniune Academică și directorul general al Institutului Național de Cercetări Economice „Costin C. Kirițescu", doamna prof. dr. Luminița Chivu, membru al Academiei Române.

Noul membru al Academiei de Științe a Republicii Moldova, colegul nostru Valeriu Ioan-Franc, director general adjunct al Institutului Național de Cercetări Economice „Costin C. Kirițescu" și director al Centrului de Informare și Documentare Economică, a prezentat un discurs de recepție intitulat „*Elogiu academismului românesc de la râu și dincolo de râu*" (anexat).

O cronică ilustrată a evenimentului este prezentată și pe site-ul oficial al Academiei de Științe a Republicii Moldova (https://www.youtube.com/watch?v=kgnx-u4M5nE), din care extragem câteva secvențe:

La 24 septembrie 2026, în Sala Azurie a Academiei de Științe a Moldovei s-a desfășurat ceremonia festivă de conferire a însemnelor de membru de onoare al AȘM profesorului universitar, doctorului în economie Valeriu Ioan-Franc, membru corespondent al Academiei Române, personalitate marcantă a cercetării economice și promotor al cooperării academice dintre Republica Moldova și România.

Evenimentul, organizat de Academia de Științe a Moldovei în colaborare cu Academia de Studii Economice din Moldova, a reunit reprezentanți ai comunităților academice de pe ambele maluri ale Prutului.

La ceremonie au participat președintele Academiei Române, acad. Marius Andruh; președintele Academiei de Științe a Moldovei, acad. Ion Tighineanu; rectorul Academiei de Studii Economice din Moldova, acad. Alexandru Stratan; acad. Grigore Belostecinic; membri titulari și membri corespondenți ai AȘM, precum și reprezentanți ai mediului academic și universitar.

În mesajul adresat cu acest prilej, președintele AȘM, acad. Ion Tighineanu, a evidențiat contribuțiile remarcabile ale prof. univ. dr. Valeriu Ioan-Franc la dezvoltarea cercetării economice și la consolidarea relațiilor dintre comunitățile academice din Republica Moldova și România.

Candidatura profesorului Valeriu Ioan-Franc a fost înaintată de Secția Științe Sociale, Economice, Umanistice și Arte a AȘM. În semn de recunoaștere a meritelor sale științifice și a contribuției la dezvoltarea cooperării academice, prof. univ. dr. Valeriu Ioan-Franc a fost ales membru de onoare al Academiei de Științe a Moldovei de către Adunarea Generală a membrilor titulari și membrilor corespondenți ai AȘM, în cadrul ședinței din 29 aprilie 2026.

Acad. Ion Tighineanu a remarcat că această înaltă distincție încununează o activitate prodigioasă în domeniul cercetării economice și al managementului științific, precum și implicarea constantă a profesorului Valeriu Ioan-Franc în promovarea valorilor științifice și academice. O apreciere deosebită a fost acordată contribuției sale la dezvoltarea colaborării dintre comunitățile științifice de pe cele două maluri ale Prutului, consolidată de-a lungul anilor prin numeroase inițiative și proiecte comune.

Președintele Academiei Române, acad. Marius Andruh, și-a exprimat bucuria de a fi prezent la Chișinău alături de colegul și prietenul său din Academia Română, subliniind că personalitatea lui Valeriu Ioan-Franc trebuie privită nu doar prin prisma activității sale de economist și cercetător, ci și prin dimensiunea sa de om de cultură. Acad. Marius Andruh a apreciat alegerea acestuia în calitate de membru de onoare, menționând că, prin această decizie, Academia de

Științe a Moldovei și-a îmbogățit comunitatea cu încă un reprezentant de seamă al mediului academic românesc.

În discursul său, intitulat „De la râu până dincolo de râu”, prof. univ. dr. Valeriu Ioan-Franc a transmis un mesaj despre unitatea și apropierea comunităților academice și culturale de pe cele două maluri ale Prutului. Noul membru de onoare al AȘM a mulțumit pentru înalta apreciere acordată. „Consider prezența mea aici și prezența viitoare la Academia de Științe a Moldovei drept un semn de înaltă prețuire și o nouă dovadă de bună colaborare”, a declarat prof. univ. dr. Valeriu Ioan-Franc.

Acad. Grigore BELOSTECINIC
ASEM
Prof. Valeriu IOAN-FRANC
Academia Română
Acad. Marius ANDRUH
Acad. Ion TIGHINEANU

Acad. Marius ANDRUH

MEMBRU DE ONOARE

Elogiu academismului românesc, de la râu şi dincolo de râu

- rostire la primirea în Academia de Științe a Republicii Moldova -

Excelență Domnule Președinte al Academiei de Stiinţe
a Republicii Moldova, Acad. Ion Tighineanu,

Excelență Domnule Președinte al Academiei Române,

Acad. Marius Andruh,
Distinși membri ai Prezidiului Academiei de Stiinţe
a Republicii Moldova,
Doamnelor şi Domnilor Academicieni,
Onorată şi onorantă asistență,

Sunt împovărat să mă aflu astăzi aici, cu o răspundere dătătoare de emoții dincolo de cele pe care vi le puteți imagina.

Înainte de toate, trebuie să vă mulțumesc pentru această ridicare a mea la tribuna minunatei săli azurii a Academiei, ca membru de onoare al Academiei de Stiinţe a Republicii.

1. Îmi încep tradiționala alocuțiune cu rostirea unui vers aflat în mintea şi inima fiecăruia dintre noi: „*Ce-ți doresc eu ție, Dulce Românie*", vers dintr-un poem de primă tinerețe a poetului nostru Mihai Eminescu[1]. După cum ați simțit, de bună seamă, am spus „*poetul nostru*", pentru că *Eminescu* nu poate fi împărțit, așa cum nici *Ștefan cel Mare şi Sfânt* nu poate fi împărțit, cum nici *ţara* nu poate fi împărțită.

Domnule profesor academician Grigore Belostecinic, puneți mărturie că, în aproape un sfert de veac de colaborare, nu am scris cu mâna mea dreaptă nici vreo comunicare, nici vreun articol sau o carte în care subiectul, orice indicator economic de sinteză (PIB) ori sectorial (industrie, agricultură, demografie, cultură) să fie pe prima coloană, predicatul pe alte trei coloane – *România-Republica Moldova şi Diferențe* (adică 1-2)!

Dar puteți pune tot așa chezășie, că am gândit, am scris și am simțit sub rana mea din partea stângă, același subiect, dar cu predicatul tot pe trei coloane – *România - Republica Moldova - Total (adică 1+2).* Pentru că ţara, nici măcar prin indicatorii ei, cât ar fi ei de sintetici, nu se poate împărți, ci întotdeauna va fi a noastră, adunată! Iar faptele noastre trebuie să dovedească aceasta. De acolo vine şi titlul intervenției mele, dacă se cuvine şi îmi îngăduiți să mă explic:

- nu pot spune ca Mihai Eminescu, pe care noi, economiștii, îl considerăm întemeietorul limbajului economic noțional modern, „*de la Nistru pân-la Tisa*"[2], din atâtea şi atâtea motive cunoscute;

[1] Poezia „Ce-ţi doresc eu ţie, Dulce Românie" a fost publicată în anul 1867, în 2 aprilie, în revista *Familia*. Poetul avea doar 17 ani.

[2] Poezia „Doina" a fost publicată inițial în 1883 în paginile revistei *Convorbiri literare*, la 1 iulie, iar în volum, ediția T. Maiorescu, *Poesii*, 1884, p. 175).

- nu pot spune nici ca Adrian Păunescu „*de la Râu până la Râu*”[3,4], ar fi prea puțin;
- dar pot scrie că *academismul românesc este „de la râu şi dincolo de râu”*, adică *peste râul Prut*, râul care vremelnic şi doar geografic ne desparte;
- mai înspre noi, într-o poemă a sa, academicianul poet Dumitru Matcovschi a rescris versul în: „*Ce-ţi doresc eu ţie, Maică Românie?*”. Iar poetul mărturisește, așa cum voi descoperi şi eu mai la vale încercând a dovedi câtă dreptate a avut: „*Ne adună, Doamne, grămăjoară iar!*”

2. Pentru că, iată, asta se întâmplă, Dumnezeu ne aduce unul lângă altul, împreună și în Academia de Stiinţe a Republicii Moldova, instituție făuritoare de cultură încă de la întemeierea ei în 1961 (copilă tânără, față de Academia-Mamă Română, care a împlinit în acest an 160 de primăveri de aflare în folosul națiunii, la 6 aprilie), împlinind acum 65 de ani! Ne adună împreună, fie prin savanţi aleși în ambele foruri academice, an de an tot mai numeroși şi tot mai vrednici de asemenea dregătorii.

Iar până la fondarea, în martie 2026, a Consiliului Academic Român, „*pentru responsabilizarea mai amplă şi mai stabilă a intelectualității în interesul culturii naţionale*” (citat din declarația de la Chișinău, 2026) nu a mai fost nevoie decât de o voință dârză, a noastră, a tuturor, pusă în drepturi la cel mai oportun moment, sub președinția academicianului Ioan-Aurel Pop. De altfel, Consiliul Academic Român

[3] Adrian Păunescu, „Scrisoare către Mihai Eminescu” încheiată cu versul „*Să ne plângem rana sacră de la Râu până la Râu*”, în „Poezii cenzurate”, Editura Păunescu, 1990, p. 74.
[4] Poema „Baladă de copilărie”, în „Istoria unei secunde”, Editura Cartea Românească, 1971, p. 57.

este chemat la „*organizarea integratoare şi promovarea dialogului ştiinţific, a cooperării interdisciplinare şi a schimbului între comunităţile academice*", a academismului, făcând parte din acest consorţiu Academia Română, Academia de Ştiinţe a Republicii Moldova şi alte academii de ramură, respectiv Academia de Ştiinţe Juridice, Academia de Ştiinţe Medicale, Academia de Ştiinţe Agricole şi Silvice „Gheorghe Ionescu-Şişeşti" şi Academia de Ştiinţe Tehnice din România.

Consiliul priveşte, aşadar, integrator unitatea de istorie, de limbă şi cultură şi contribuie la responsabilizarea intelectualităţii în sprijinul valorilor spaţiului românesc. Pentru că „*unitatea nu este doar moştenirea înaintaşilor noştri, ea este răspunsul generaţiei noastre faţă de generaţiile care vin*" (citat din Apelul Consiliului Academic Român). Iată deci cum iar „Ne adunăm, Doamne, grămăjoară iar"!

3. Tot o punere împreună a fost şi trebuie să continue *colaborarea cu Academia de Ştiinţe Economice a Moldovei, cu Institutul Naţional de Cercetări Economice de la Chişinău.* Colaborarea noastră a început încă din 1990 şi a dat roade prin atâtea şi atâtea activităţi comune, de la schimburi de idei, la studii, articole, comunicări ori cărţi scrise şi publicate împreună. Tot aici includem, şi sunt mândru peste poate de asta, conferirea titlului de *Doctor Honoris Causa* unor cercetători români, printre care mă număr (din 2005), dar şi schimbul de baze de date şi informaţii, de cărţi şi documentare. Şi din nou sunt bucuros şi mulţumit că în excepţionala Bibliotecă a ASEM există, prin buna mea cuviinţă şi dedicare, manuscrisele lui Mihai Eminescu (integrala anastatică a textelor aflate în Biblioteca Academiei de la Bucureşti), ori integrala lucrărilor în limba română ale savantului american de origine română

Nicholas Georgescu-Roegen, ediție la a cărei punere în pagină (traducere, interpretare, aparat editorial) m-am învrednicit aproape 20 de ani (7 volume, cu 11 cărți). Și tot la Biblioteca ASEM, ca și în cea a Academiei de Științe a Moldovei, se află, sub finanțarea Băncii Naționale a României și cu eforturile mele personale, toate cele 19 volume ale Dicționarului limbii române (Editura Academiei Române, 2010).

Toate acestea şi multe altele au făcut parte dintr-un program coerent de colaborare științifică derulat încă dinaintea cunoașterii poemei lui Dumitru Matcovschi.

4. Din perspectiva economistului (pentru care mi se oferă fotoliul academic), îngăduiți, Excelenţă Domnule Preşedinte Academician Ion Tighineanu şi onorată asistenţă, să vă reţin atenţia şi cu un proiect de viitor, pe care Institutul Naţional de Cercetări Economice „Costin C. Kirițescu" al Academiei Române l-a primit cu multă responsabilitate: *Economia umanistă*. O temă pe care a fondat-o şi o animă, la Școala de Economie Umanistă de la Barcelona, Acad. Jaime Gil Aluja, președintele Academiei Regale de Ştiinţe Economice şi Financiare a Institutului Spaniei. Astăzi, Acad. Jaime Gil Aluja împlineşte 90 de ani. Domnia sa este *Doctor Honoris Causa* al ASEM şi se cuvine a-i aduce un salut din partea comunității noastre ştiinţifice.

Institutul Național de Cercetări Economice „Costin C. Kirițescu" a fost atras de subiect şi, graţie doamnei acad. Luminița Chivu, directorul general al Institutului - aflată astăzi cu noi şi onorând astfel evenimentul consacrat cercetării academice româneşti - l-a inclus în programul de cercetare. Motivațiile sunt destule,

reținem doar câteva, care marchează responsabilitatea noastră comună, de economiști.

Așadar, *Economia umanistă – soluție viabilă de configurare a viitorului economiilor*. În cadrul economiilor emergente, dar nu numai, „*creșterea economică nu se regăsește în creșterea bunăstării cetățenilor*". Realizarea echilibrului dintre obiectivele sociale şi cele economice este extrem de greu de înfăptuit, *atât timp cât motorul economiei capitaliste este profitul*, şi devine o utopie dacă am eluda total intervenția statului în procesele economice!

Problemele sunt relativ simple, însă dificultățile la care comunitatea științifică este chemată să răspundă abia acum încep. În principal, trebuie să gândim cu toții la pierderea de către putere a uneia dintre importantele sale activități, respectiv a distribuției și redistribuției rezultatelor muncii pentru societate:

- Cum trebuie tratat profitul obținut de către companiile cu capital parțial sau integral de stat?
- Direcțiile de redistribuire a profitului obținut de companiile cu capital de stat sunt aceleași cu cele ale companiilor private?
- Cine este deținătorul ultim al capitalurilor companiilor de stat şi care sunt mecanismele reale de participare a acestuia la managementul firmei?
- Din ce se constituie, din perspectivă concurențială, capitalul companiilor statului sau, altfel spus, pot fi asigurate condiții de concurență reală între companiile cu capital integral sau majoritar de stat şi cele 100% private?
- Cum poate statul să-şi îndeplinească obiectiv funcția de redistribuire a rezultatelor economice în beneficiul cetățenilor; cu alte cuvinte, cât din

profitul companiilor statului va fi reinvestit şi cât va reveni, sub formă de beneficii, cetățenilor? Cine şi cum se stabilesc aceste cote?

– Pot fi companiile cu capital de stat cu adevărat performante? Este moral ca cetățeanul să suporte, din bunăstarea proprie, pierderile înregistrate de companiile cu capital de stat?

Răspunsuri consistente la aceste întrebări vor putea fi găsite doar în *interiorul preocupărilor școlii de economie umanistă, singura care pune în centrul problemelor sale omul, cetățeanul, modalitățile de acces ale acestuia la creșterea economică, altfel spus, bunăstarea partajată*.

Experiența fostelor state socialiste din sud-estul Europei ne oferă câteva lecții utile, deja învățate, ca urmare a tranziției economiilor lor de la tipul de economie centralizată, de stat, la o economie de piață. Din păcate, nu credem că am putea spune despre nicio astfel de tranziție că a fost „perfectă" şi, mai ales, „nedureroasă" pentru cetățeni în ansamblul lor. Dimpotrivă, *cetățenii* au fost cei care *au decontat costurile tranziției, nefiind decât contemporani cu tranziția, nicidecum beneficiarii ei*. „Bunăstarea" promisă de noile economii întârzie încă să se materializeze pentru cea mai mare parte dintre ei.

Cercetarea științifică economică românească a construit strategii şi viziuni post-tranziție, pre- şi postaderare a României la Uniunea Europeană la orizonturi de timp diferite, dar toate pe termen cel puțin mediu, dacă nu lung: pentru 2038, o viziune academică elaborată în 2016; iar pentru anul 2050, Academia Română şi Institutul Național de Cercetări Economice „Costin C. Kirițescu" în 2025.

De cele mai multe ori, atât cercetarea științifică, cât şi, mai ales, demnitarii cu funcții de decizie strategică, omit să ia în considerare faptul că singura entitate/suprastructură capabilă, în mod real, să-şi asume *responsabilitatea armonizării obiectivelor economice cu cele sociale* este statul! Nici măcar o structură suprastatală, așa cum este Uniunea Europeană, nu are posibilitatea asumării unei astfel de misiuni, decât poate doar parțial, deoarece obiectivele sociale sunt cultural determinate.

Cât timp coșul zilnic pentru un trai decent necesar pentru un cetățean român, de exemplu, va fi diferit față de coșul similar al unui cetățean din alt stat al UE, şi nu ne referim doar din perspectivă valorică, conceptul „cetățeanul european" va rămâne o utopie, utilă doar discursului elitelor politice!

Modalitatea în care *statul va rezolva problema redistribuirii rezultatelor activității economice, în scopul asigurării unei „bunăstări partajate"* reprezintă, în opinia noastră, cea mai mare provocare a gândirii economice umaniste!

De aceea, școlii de gândire economică umanistă, din care facem și noi parte, îi revine o misiune de pionierat, de al cărei succes depinde inclusiv viitorul companiilor, mecanismele de funcționare a acestora şi, cel mai important, scopul ultim pe care acestea şi-l asumă.

Un excelent punct de plecare în reconstrucția unui parcurs umanist al științei economice, în care piața nu mai este nici un teren al înfruntărilor egoiste şi nici unul al altruismului generalizat, ci devine un spațiu al negocierii pe principii morale, responsabile, este partajarea bunăstării.

În unele cazuri, cum este şi cel al României, opțiunea radicală, am putea spune, pentru pozitivism are şi o determinare istorică, marcată de experiența socialistă.

Populația, în covârșitoarea ei majoritate, a asociat/echivalat realmente instinctual ideologia cu ansamblul teoretic. Comunitatea științifică, cu precădere cea din domeniul științelor sociale, a reacționat şi ea într-o manieră asemănătoare, eliminând practic ideologiile din sfera preocupărilor ei sau considerându-le factori perturbatori ai cunoașterii științifice.

O soluție ar putea fi subsumarea concepției umaniste legată de „bunăstarea partajată" cadrului general asigurat capitalismului de principiul raționalității, în care, fără a afecta sub nicio formă rolul şi funcțiile profitului în economia de piață, „bunăstarea" să fie abordată din perspectiva bunurilor publice! *Cu siguranță, bunăstarea este, simultan, obiectiv social!*

Iată, buni ascultători, *o temă de cercetare comună pentru instituțiile noastre*, pe care, suntem siguri, o vom judeca fiecare în parte şi împreună, pentru bunul mers al economiei româneşti, spre *a ne aduna mai lesne grămăjoară iar!*

5. Distinsă audiență,

De regulă, la toate academiile mari, aşa cum este şi Academia Dumneavoastră - a noastră dacă îmi îngăduiți a zice de acum încolo -, există cutuma ca acela care vine să ocupe un fotoliu academic face elogiul predecesorului său!

Găsesc de bună cuviință şi responsabilitate să-l evoc acum pe academicianul Ion Petrescu, economist membru de onoare din România al Academiei de Științe a

Republicii Moldova (din februarie 2013). Om de bizuială, un dascăl de mare vocație şi bun iubitor de oameni de pe ambele maluri ale Prutului, bun şi drag prieten, Ion Petrescu s-a dovedit a fi un promotor al managementului național şi internațional, un strălucitor exponent al psihologiei manageriale aplicate. În același timp, a fost un apărător al tuturor acelora care, prin caracter şi responsabilitate, au contribuit la alcătuirea unui model românesc de management, fie el academic, universitar, sectorial sau comparat. Amintirea lui va fi cu noi, în frumoasă lumină pentru totdeauna.

6. Excelenţă Domnule Preşedinte al Academiei de Ştiinţe a Republicii Moldova,
Excelenţă Domnule Preşedinte al Academiei Române,
Onorat şi onorant Prezidiu al Academiei de Ştiinţe a Republicii Moldova,
Doamnelor şi Domnilor academicieni,
Covârșitoare audiență,

Aduc cele mai înalte mulțumiri Conducerii Academiei de Științe a Republicii Moldova, Prezidiului său, tuturor celor care, prin votul și decizia lor, au făcut posibilă prezența mea, la tribuna Academiei.

Domnule Președinte Acad. Ion Tighineanu,

Vă adresez rugămintea de a-mi permite să consider prezența mea aici și apartenența viitoare la corpusul academic al Republicii Moldova ca pe un înalt mod de prețuire a cercetării academice din Institutul Național de Cercetări Economice „Costin C. Kirițescu”, o nouă dovadă de prețuire și bună colaborare.

Mulțumirile mele se îndreaptă, deopotrivă, către Președintele Academiei Române, academicianul Marius Andruh, care m-a onorat întotdeauna cu prietenia sa, onorându-mă însă acum peste măsură cu prezența sa la ceremonia noastră de astăzi.

Adresez mulțumirile mele conducerii ASEM, Domnului Rector Alexandru Stratan, fiind alături de noi într-un moment încărcat de emoție și pentru Academia de Studii Economice – Chișinău, aflată astăzi la cea de-a 35 aniversare de la Fondarea Instituției pe care o conduce.

Adresez Academicianului profesor Grigore Belostecinic înaltele mele aprecieri cu sentimente de devotată prietenie pentru laudativul pe care l-a publicat și rostit în fața Domniilor Voastre.

În final, rostesc, cu îngăduința Domniilor Voastre, versurile (fragment) lui Dumitru Matcovschi:

„Ce-ţi doresc eu ţie, Maică Românie,
dorul şi nădejdea sufletului meu,
să rămâi aceeași veche ctitorie,
unde face slujba însuși Dumnezeu.

Fiii tăi să vină din străini acasă,
să le spui pe nume dacă vor veni,
să le spui că lumea-i mare și frumoasă,
dar ca România nu-i și nu va fi.

Ce-ţi doresc eu ţie, Maică Românie,

niciodată sclavă, roabă să nu fii.

Iar pe mucenica fată Basarabă

supărare, rog, te rog să nu mai ții!

Singură pe lume, singură în lume,

şi fără de nume, şi fără altar,

se îngână, blândă, cu o rugăciune:

– Ne adună, Doamne, grămăjoară iar!"[5]

Așa să ne ajute Dumnezeu !

Amin!

Valeriu IOAN-FRANC,

Membru al Academiei Române

24 septembrie 2026, Chișinău

[5] Versiunea 2015, Dumitru Matcovschi, „Ziua marii vestiri", Centrul Academic Internațional „Mihai Eminescu", Chișinău.